

Veelgestelde vragen over de SCIL

Door: Hendrien Kaal, Xavier Moonen en
Henk Nijman

Inleiding

In 2013 is de SCIL 18+ uitgebracht. Hiermee is inmiddels ruime ervaring opgedaan in het werkveld. In het najaar van 2015 is ook de SCIL voor jongeren in de leeftijd van 14-17 jaar gepubliceerd. Beide instrumenten zijn te bestellen bij uitgeverij Hogrefe, en gaan vergezeld van een uitgebreide handleiding - waarin beschreven wordt hoe de SCIL ontwikkeld is, wat de betrouwbaarheid is, en hoe deze kan worden gebruikt in de praktijk - en een beknopte instructiekaart. Op bijeenkomsten met professionals merken we dat er vaak vragen leven, soms voorafgaand aan de beslissing de SCIL te gaan gebruiken, soms na het eerste gebruik. Vaak horen we dezelfde vragen over 1) de afnemer, 2) de respondent, 3) het instrument, 4) de afname, en 5) de beschikbaarheid. Enkele van de meest gestelde vragen proberen we hier te beantwoorden.

1. Vragen over de afnemer

Is de SCIL geschikt voor een gesloten setting/zorgboerderij/wijkteam/plaatsingscommissie/schuldhulpverlener/school/..... ?

De SCIL is oorspronkelijk ontwikkeld naar aanleiding van vragen uit de strafrechtsketen. Het gebruik is echter zeker niet voorbehouden aan medewerkers in die context. Het gebruik loopt uiteen van huisartsen tot scholen.

Ik ben jongerencoach/reclasseringswerker/huisarts /.... Kan ik de SCIL zelf afnemen of is dit iets voor de gedragswetenschapper?

Voor het gebruik van de SCIL-vragenlijsten zijn geen speciale kwalificaties vereist. Wel moet de persoon die de SCIL afneemt goed bekend zijn met de instructies zoals beschreven in de handleiding en op de instructiekaart, en de vragenlijst precies volgens het protocol afnemen. Het is dus niet nodig dat de afnemer een gedragsdeskundige of testpsycholoog is.

Een LVB vraagt aanpassing in de communicatie. Welke scholing of basis heeft de afnemer nodig op het gebied van passende communicatie?

Voor de afname van de SCIL is het nodig dat de vragenlijst precies volgens het protocol wordt afgenomen. Hiervoor zijn geen specifieke vaardigheden vereist: wanneer de cliënt de vraag niet begrijpt en daardoor een foutief antwoord geeft, weegt dit mee in de score. Problemen in de communicatie zijn hier een indicatie voor een LVB.

2. Vragen over de respondent

Bij wie gebruik ik de SCIL? Bij cliënten bij wie ik twijfel over het IQ of bij al mijn cliënten?

Het beperken van het gebruik van de SCIL tot twijfelgevallen kent risico's. We weten uit de praktijk dat een LVB vaak niet herkend wordt. Het doel van de SCIL is onder meer om juist die mensen bij wie de LVB altijd over het hoofd wordt gezien verder te helpen. Bij hen wordt er vaak juist niet getwijfeld. Wij raden organisaties om die reden doorgaans aan te overwegen of het niet beter is de hele cliëntenpopulatie te screenen. Dit kan ook de weerstand bij cliënten verlagen: je neemt de SCIL dan niet af omdat je een probleem vermoedt bij deze specifieke cliënt, maar omdat dit bij iedereen gebeurt.

In hoeverre is de SCIL betrouwbaar indien deze wordt afgenomen bij mensen waarbij Nederlands niet de moedertaal is? Hoe cultuurvrij is de SCIL?

De screening is cultuur- en taalgevoelig. De SCIL is niet specifiek gevalideerd bij mensen waarvan het Nederlands niet de moedertaal is of die uit een andere cultuur komen. Een aantal vragen doet een beroep op lees- en schrijfvaardigheid, één vraag kijkt naar het begrip van spreekwoorden. In de handleiding van de SCIL staat dat de afnemer eerst na gaat of de cliënt de Nederlandse taal voldoende machtig is om de opdrachten en instructies te kunnen begrijpen. Voor deze vage omschrijving is gekozen, om te voorkomen dat er eerst een taaltest afgenomen moet worden om te bepalen of de SCIL afgenomen kan worden. Er wordt vanuit gegaan dat wanneer de cliënt zijn of haar schoolloopbaan in Nederland

doorlopen heeft, de SCIL een betrouwbaar beeld geeft van zijn of haar kunnen, ook wanneer er bijvoorbeeld thuis geen Nederlands werd gesproken. Wanneer er twijfel is, doet de afnemer er goed aan de bevindingen ook op itemniveau te bekijken: als de cliënt net onder de cut-off score presteert en het vooral bij de taalvragen fout gaat, kan er sprake zijn van een taalprobleem in plaats van een LVB.

Ik heb een cliënt die geen Nederlands spreekt. Is er een anderstalige screener die ik kan gebruiken? Kan ik de SCIL vertalen?

De SCIL is gevalideerd voor mensen die de Nederlandse taal voldoende machtig zijn. Dit levert problemen op wanneer aan deze eis niet voldaan is. Het is echter geen oplossing om de SCIL te vertalen in de moedertaal van de respondent. Een dergelijke vertaling is niet gevalideerd, dus we weten niet welke score dan wijst op de mogelijke aanwezigheid van een LVB.

Klopt het dat de SCIL niet afgenomen kan worden bij jongeren met dyslexie?

De SCIL is niet specifiek gevalideerd bij mensen met dyslexie. Een aantal vragen doet een beroep op lees- en schrijfvaardigheid. Het kan zijn dat de respondent op deze vragen slechter scoort als gevolg van dyslexie. Wanneer er twijfel is, doet de afnemer er goed aan de bevindingen ook op itemniveau te bekijken: als de cliënt net onder de cut-off score presteert en het vooral bij de taalvragen fout gaat, kan er sprake zijn van een taalprobleem in plaats van een LVB.

Is de SCIL ook betrouwbaar bij een cliëntpopulatie volwassenen met GGZ achtergrond? Hoe weet je of de uitkomst van de SCIL niet beïnvloed wordt door bijvoorbeeld drugsgebruik, psychische problematiek of sociale achtergrond?

De uitslag op iedere capaciteitentest wordt beïnvloed door zaken als middelengebruik, psychische problematiek en stress. Het is aan de testafnemer om zich een beeld te vormen van de staat waarin de cliënt verkeert en de testuitslag in deze context te interpreteren. Geen enkele test ontslaat de afnemer van het gebruiken van het gezond verstand! Ook binnen de GGZ wordt inmiddels steeds meer ervaring opgedaan met de SCIL en blijkt dat hiermee een niet-onderkende LVB gesignaleerd kan worden.

In hoeverre wordt er binnen de SCIL rekening gehouden met cognitieve problemen die voortkomen uit iets anders, zoals NAH of psychische klachten?

De SCIL geeft een indruk van het functioneren van de cliënt op het moment van afname. De korte vragenlijst geeft geen inzicht in de oorzaken voor verminderd functioneren. Om die reden wordt er dan ook gesteld dat de SCIL leidt tot 'een vermoeden van functioneren op het niveau van LVB'. Dit vermoeden kan leiden tot de behoefte aan verdere diagnostiek om vast te stellen dat daadwerkelijk sprake is van een LVB, waarbij ook verder gekeken wordt naar oorzaken. In sommige situaties helpt de uitkomst van de SCIL al wel bij het duiden van bepaald gedrag van de cliënt.

3. Vragen over het instrument

Wat is het verschil tussen de SCIL 14-17 en de SCIL 18+?

Beide instrumenten zijn op hoofdlijnen hetzelfde. Bij de SCIL 14-17 worden de respondenten aangesproken met 'jij' in plaats van 'u'. Bovendien wordt bij de jeugd gevraagd naar de huidige opleiding in plaats van de hoogst afgeronde opleiding. Ten slotte gelden er voor de verschillende leeftijdscategorieën verschillende afkapscores.

Tot welke leeftijd kan de SCIL gebruikt worden?

De SCIL 18+ kent geen bovengrens. De gemiddelde leeftijd van de 318 respondenten in het valideringsonderzoek naar de SCIL 18+ was 31.5 jaar (standaarddeviatie=13.1 jaar). Er is geen reden om aan te nemen dat de SCIL18+ bij een bepaalde leeftijd minder betrouwbaar is.

Zijn er vragen op basis waarvan je de rest van de vragenlijst niet af hoeft te nemen?

Onderwijsniveau lijkt op het eerste gezicht een goede variabele om op voor te sorteren: iemand die op het vwo zit, zal immers geen LVB hebben. Bij jongeren zeggen we soms dat je bij iemand die goed functioneert op havo-niveau of hoger kan besluiten de SCIL niet af te nemen. Bij volwassenen denken we daar anders over: daar kan inmiddels door bijvoorbeeld drugsgebruik of een ongeluk sprake zijn van functioneren op een lager niveau. Bovendien lijken zelfrapportage gegevens over onderwijsniveau daar minder betrouwbaar.

Hoe kan het dat een vraag naar ondersteuning van familie een LVB voorspelt?

De ervaring is dat mensen met een LVB gemiddeld een minder sterk netwerk hebben. De variabele 'ondersteuning door familie' alleen is geen voldoende voorspeller maar in combinatie met de andere variabele bleek hij wel een wezenlijke bij-

drage te leveren aan de betrouwbaarheid van het instrument.

Bij 'MBO' wordt er 1 punt gescoord, terwijl MBO 4 gelijk staat aan HAVO. Hoe kan dat?

Er is bij de vraag naar het opleidingsniveau geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende niveaus MBO - dat betekent dat we hier ook geen verschillende scores voor kunnen geven. Op basis van de gegevens die we hadden bleek dit de beste voorspelling te geven. Wellicht dat als we dit onderscheid wel hadden gemaakt dat dit nog iets toevoegde, maar dat weten we dus niet.

Waarom zoveel nadruk op taal/rekenen en zo weinig op functioneren?

In het valideringsonderzoek is een grote batterij items gebruikt waarvan verwacht werd dat die een voorspellende waarde hadden (zie ook factsheet 6) en die betrouwbaar gescoord konden worden. De in de SCIL gebruikte set met vragen bleek de beste voorspelling te geven. Veel (zelf-rapportage) vragen naar functioneren zijn wellicht minder betrouwbaar.

Waarom scoor je de eerste twee rekenvragen niet?

De eerste twee rekenvragen hebben een zeer beperkte voorspellende waarde: bijna iedereen heeft ze goed. De reden dat we ze toch hebben opgenomen, is om te voorkomen dat mensen die veel moeite met rekenen hebben hier een gevoel van falen krijgen.

Zijn er meer versies van de opgaves? Ik ben bang dat de antwoorden al rondgaan bij ons op de instelling voor men hem invult.

De test-hertestbetrouwbaarheid van de SCIL is hoog. Dat betekent dat wanneer iemand waarbij de SCIL is afgenomen en deze na een aantal weken nog een keer voorgelegd krijgt, de kans groot is dat deze beide keren tot hetzelfde vermoeden leidt. Het leereffect blijkt dan minimaal. Toch zou het in een bepaalde context natuurlijk kunnen dat cliënten antwoorden uitwisselen. Er zijn echter geen verschillende varianten van de SCIL om dit mee te ondervangen.

Is overwogen een graduele uitkomst te geven in plaats van de dichotome wel/niet indicatie?

Voor een screener is dit niet nodig. Een vermoeden van het functioneren op het niveau van LVB moet in geval van het vermoeden gevolgd worden door een diagnostisch onderzoek door een gekwalificeerde professional. Uiteraard is het wel zo dat de zekerheid dat er sprake is van een LVB

sterk toeneemt naarmate de uitkomst in negatieve zin verder af ligt van het afkappunt. In de handleiding is er voor alle SCIL-uitslagen in tabellen opgenomen wat de sensitiviteit en specificiteit zijn voor dat afkappunt.

4. Vragen over de afname

Op welk moment zet je de SCIL in? Aan het begin/eind van je gesprek? Bij eerste kennismaking of later?

Dit zal afhangen van de context. Het kan de medewerking in sommige situaties bevorderen wanneer de professional en de cliënt elkaar al gesproken hebben. Afname van de SCIL aan het begin van het gesprek kan daarentegen voorkomen dat het gesprek verkeerd ingestoken wordt doordat de professional zich onvoldoende bewust is van de mogelijke aanwezigheid van een LVB.

Zijn er randvoorwaarden waaraan voldaan dient te worden bij afname? (Ruimte, relatie professional, cliënt stresslevel, etc.?)

Van de afnemer wordt verwacht dat deze voor afname de handleiding goed doorneemt en enige malen oefent. Voor gebruik tijdens de afname is in het SCIL startpakket een losse instructiekaart beschikbaar (zowel voor de SCIL 18+ als de SCIL 14-17) met een stapsgewijze uitleg van de afname. Zo is het bijvoorbeeld belangrijk dat er géén analoge klok of horloge zichtbaar tijdens de afname. Het spreekt voor zich dat een rustige ruimte de betrouwbaarheid van de afname ten goede zal komen. Een cliënt die in een stressvolle situatie zit of psychische problemen heeft, zal vermoedelijk lager presteren op een cognitieve test. De bevindingen moeten dan met zorg geïnterpreteerd worden. Er zijn geen eisen met betrekking tot de relatie tussen de cliënt en de afnemer: de vragen zijn niet persoonlijk en instructies met betrekking tot de interpretatie zijn helder, zodat een relatie vooraf niet nodig is, en tevens wordt vermoed dat een bestaande relatie de uitslag niet zal beïnvloeden.

Wat als een volwassen cliënt aangeeft als kind hulpverlening te hebben gehad, geldt dat ook?

Zolang het gaat om gespecialiseerde hulp is dit van belang; er wordt niet specifiek gevraagd om ervaringen in de volwassenheid.

Wat geldt allemaal als familie? Schoonfamilie ook? Wat als er geen familie is?

Schoonfamilie is familie. Vrienden vallen hier niet onder. Onze ervaring is dat er veel verschillende percepties zijn van wat vrienden inhouden. Vragen naar vrienden in de eerdere testversie van

de SCIL waren dan ook niet onderscheidend. De vraag naar familie wel.

Wat als iemand de Quest leest? Die staat er niet bij?

Sommige tijdschriften evenaren inderdaad het niveau van een krant. Bij het lezen van dergelijke tijdschriften kan dan ook een 2 gescoord worden. Het zal overigens niet vaak voorkomen dat mensen wel de Quest lezen maar nooit een krant.

Mag de cliënt bij bijvoorbeeld de rekenopgaven een kladblaadje pakken? En mag de cliënt het woord 'storm' eerst opschrijven?

Het is niet de bedoeling dat iemand op papier gaat rekenen of schrijven. Bij alle opgaven geldt dat als het zonder kladblaadje niet lukt, dit meeweegt in het vermoeden van een LVB. Het gebruik van kladpapier dient dan ook zo veel mogelijk voorkomen te worden. Als iemand dat toch doet, is het raadzaam hiervan een aantekening te maken en dit in het achterhoofd te houden bij de interpretatie van de eindscore.

De gedicteerde zinnen van item 12 mogen herhaald worden, zo staat op het afnameformulier. Hoe vaak mag dit herhaald worden?

De schrijfpodracht mag zo vaak herhaald worden als de respondent wil. De fouten die respondenten met een LVB maken zijn vaak heel basaal, en worden doorgaans niet voorkomen door een keer extra lezen. Voor de respondent kan het echter wel heel fijn zijn als hij op deze manier de tijd krijgt die hij nodig heeft.

Hoe lang moet een respondent door blijven lezen bij item 13, wanneer al uit de eerste gelezen woorden blijkt dat de respondent hier geen punten voor zal krijgen?

Volgens de instructies is het toegestaan om een respondent eerder te laten aangeven dat hij niet kan lezen; hij kan dus ook eerder stoppen. Wel moet ervoor worden gewaakt dat hij het gevoel krijgt dat hij iets fout deed. Een geoefende afnemer kan wel inschatten wanneer het maximum aantal fouten overschreden is, maar het lijkt verstandig terughoudend te zijn daarop te sturen.

Zijn er redenen om de afname halverwege te stoppen?

Anders dan een weigering lijkt er geen reden te zijn om de afname te stoppen. Als iemand traag is, is dat in ieder geval geen reden; stoppen zou dan ook slecht kunnen zijn voor het zelfbeeld van de cliënt die het gevoel kan hebben dat hij heeft gefaald.

Hoeveel tijd kost het om de SCIL af te nemen en te verwerken?

Afname van de SCIL kost 10-15 minuten. Vanzelfsprekend kost het daarnaast tijd om een inleidend gesprek te voeren met de cliënt, de SCIL-score uit te rekenen, en kort met de cliënt te bespreken wat de uitkomst is. De ervaring leert dat dit hele proces circa 30 minuten in beslag neemt. Het berekenen van de score op de SCIL is heel eenvoudig: de antwoorden die worden opgeschreven op het antwoordvel drukken door op een onderliggend scorevel, waarbij steeds duidelijk wordt beschreven welke antwoord hoeveel punten krijgt. Op die manier is heel snel en gemakkelijk te berekenen wat de totaalscore is.

5. Vragen over de beschikbaarheid

Is de SCIL gratis beschikbaar?

De SCIL is niet gratis beschikbaar. Wel is geprobeerd de kosten per afname beperkt te houden. Een startpakket met handleiding, instructiekaart en 50 formulieren kost €142. De formulieren kosten daarna €1 per stuk (verkoop per 50).

Waar is de SCIL te koop?

Bestellen kan via de website van de uitgever: www.hogrefe.nl.

Kan ik een training volgen in het gebruik van de SCIL?

Trainingen op het gebied van de SCIL worden gegeven door verschillende organisaties, waaronder het Expertisecentrum William Schrikker en het lectoraat LVB & Jeugdcriminaliteit.

Is er ook een digitale versie van de SCIL?

Een digitale versie van de SCIL heeft veel voeten in de aarde. Zo zal een andere manier van afnemen opnieuw gevalideerd moeten worden. Op dit moment is men vanuit het Ministerie van Justitie en Veiligheid aan het inventariseren of het laten ontwikkelen van een digitale versie voor hen voldoende meerwaarde heeft. Voorlopig is een dergelijke versie er echter nog niet.

Deze serie factsheets omvat o.a. korte verslagen van onderzoek uitgevoerd binnen het lectoraat Jeugd – LVB en jeugdcriminaliteit onder verantwoordelijkheid van de lector, mw. dr. Hendrien Kaal. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met: LVB.jeugdcriminaliteit@hsleiden.nl